

1702, 2

18 69

Q. D. B. V.
DISPUTATIO INAUGURALIS JURIDICA,

DE EO,
QVOD OBSER-
VANDUM EST CIRCA
INTERPRETATIONEM
LEGUM,

S. 36

QVAM
PERMITTENTE

MAGNIFICO ICTORUM ORDINE
IN ACADEMIA ERFFORDIENSI
PRO

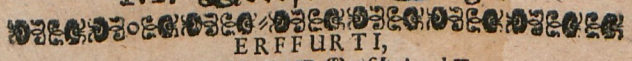
LICENTIA

SUMMOS IN UTROQUE JURE HONORES
IMPETRANDI,

Ad d. 14. Martij, 1702.

Publice submittit
Eruditorum Censuræ

M. Gottfried Sange.

ERFFURTI,

Excudebat JOH. HENR. Grosch/Acad. Typogr.

h

G. O. Myly

DEPARTMENTO IMPERIALI JUDICIALI

DEFO

QUOD OBSERVET

IN ADIUDICANDO

INTERPRÉTATIONEM

LEGUM

PERMITTENTE

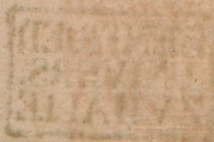
IN ACADEMIA IMPERATORIA

IN ACADEMIA IMPERATORIA

LICENTIA

STIMOS IN LITTOGIA

INSTRUMENTA

INSTRUMENTA

INSTRUMENTA

INSTRUMENTA

INSTRUMENTA

INSTRUMENTA

VIRO MAGNIFICO,

*Summè-Reverendo, Amplissimo, Con-
sultissimo atq; Excellentissimo,*

DOMINO

FRANCISCO CON-
RADO ROMANO,

ICto,

S. R. Maj. Polon. & Elect. Saxon. ab
Appellationum Consiliis, Canonico
Vurzeni, & Scabinatus Lipsiensis Assessori,
Patriæ suæ Consuli meritissimo,

*Domino Patrono & Promotori eâ quâ
paret, observantiâ aeternum colendo.*

VIR MAGNIFICE,

Maxima est, quæ in diversa trahit animum meum dubitatio, an ex decoro peti possit nonnulla illius audaciæ interpretatio, quæ me adduxit, ut inauguralem hanc de Interpretatione dissertationem Magni TUI Nominis adjectione redderem, splendidissimam. Nam, ex unâ parte ruborem incutit opusculi tenuitas, nullius

lius fere splendoris capax, & denegata
hactenus, quâ innotescere Tibi potue-
rim, omnis occasio. Ex altera vero par-
te stimulant animum egregia illa, quæ
communem TE quasi constituunt lite-
rarum Patronum, specimina: Et cum
nemo nunc sit in utraque Lipsiensium
Republica, qui TIBI, in tanto honoris
& amoris fastigio constituto probari
non inter præcipua referat felicitatis
documenta, mihi quoque veniam dabis
actum agenti, Nominisque TUI gloriâ
dissertationis limen exornanti. Quibus
omnibus, si ea tibi videntur ad excusan-
dam temeritatem meam minus valida,
pondus addet maximus, cum quò
tibi est quotidie publicarum curarum
societas, Patronus & Promotor meus,
quem ubi commendatorem & inter-
cessorem certissimè mihi promitto, non
deliquisse videbor in magni TUI Nomi-
nis

GOTTFRIED LANGHORN

nis gloriam, si levisimis his paginis utar
in occasionem publicè exprimendi de-
votissimi mei erga eandem animi. Ser-
vet TE DEUS ex voto *Potentissimi*
Regis Nostri, in commodum Rerum-
publicarum, utilitatem literarum, &
solatium plurimorum, quibus annume-
rari cupit

MAGNI TUI NOMINIS

Devotissimus Cultor

GOTTFRIED LANGIUS

I. N. D. N. J. C.
PRÆFAMEN.

Uinquennium & quod excurrit,
est, quod in Cathedrâ Philosopho-
rum Lipsiensi publicè defende-
rem Disputationem de oratorum
& politicorum aquivocationibus
conscriptam. Innumeris ibi ex-
emplis demonstratum ibam, summopere falli, qui so-
lis Logicorum cancellis circumscribi hoc loquendi
genus putarent, cum & oratori ad elegantiarum
inventionem, & politicis ad negotiorum maximi
momenti consummationem puncta conferat non
contemnenda. Ad illos autem imprimis spectare,
qui Jureconsultorum castra sequuntur, ab eo sta-
tim tempore sum edoctus, ex quo legibus explicandis
& applicandis mea studia consecravi. Hinc opera
me pretium facturum confido, si interpretatio-
nem, quam ambigè & aquivocè dictis adhibere so-
lent. Furium periti, peculiari Dissertationi nunc in-
cludam,

cludam. De istis autem ut positiones conscribere valeam non ambigue, sed clarè ac distinctè conceptas, summum faxit quod omnia dirigit, numen!

TH. I.

tionum humanarum norma lex est. v. *Puf. Jur. Nat. & G.L. l. c. 6. §. 1.* Quæ licet aliàs maxime differat (i. à pactis & conventionibus, quoniam pacto non tenetur, nisi qui suo consensu se obstrinxerit, lege autem obligatur, qui antea ejusdem auctori obsequium debebat. *Hobbes. c. 14. §. 1.* (2. à Jure, quod potestatem ac moralem facultatem aliquid agendi notat. *Puf. l. c. §. 3.* Hic tamen in sensu latissimo pro complexu omnium legum accipitur, ad eò, ut pacta, omnesque juris scripti & non scripti species, quæ recensentur. *Iust. de Jur. Nat. Gent. & Civil.* ad objectum nostræ Dissertationis certo modo spectent.

TH. II.

Negandum tamen non est, ad eam primariò legem hinc respici, quæ subditis injungitur à superiore. Cujus voluntas quod non ubivis sit clara, duplici

duplici contingere videmus modo. Aut enim noluit aut non potuit majorem perspicuitatem adhibere. Noluisse censetur, quando generaliter aliquid decernit, susque deque habitis circumstantiis ad judicandam casus obvenientis moralitatem maximè necessarijs, quod interdum laude dignum est, interdum etiam censoriam virgulam meretur. Prius accidit, si Princeps videns innumeras eas varietates, quibus virtutum includuntur officia, & peccatorum opera, ultrò abstinere à casuum decisione, & secundum *l. 3. ff. de LL.* de iis saltem jura constituit, quæ ut plurimum accidunt, non, quæ inopinatò, ne si de singulis caveret, ipsa legum multitudo gravamen eliet Reipublicæ non ferendum: Posterius vero, quando ad exemplum Regis Sveciæ, cujus mentionem facit Pufendorf. leges proponit vel idiomate plane ignoto, vel tantis verborum obscuritatibus conceptas, ut vel prudentissimus quisque contra illas non possit non impingere. Non potuit, quando aliquid constituentem effugit, quod tamen, ut exprimeretur, maximè fuit necessarium *v. Zigler. de Jurib. Maj. L. 1. c. 6.*

TH. III.

Cum omnes igitur articuli sigillatim aut legibus comprehendi aut Senatusconsultis nequeant

A 3

l. 12,

l. 12. ff. de LL. Lex autem ad factum vel speciem aliter applicari non possit, nisi casus obveniens in ea contineatur, hinc opus interpretatione, quam Pufendorfius dicit collectionem mentis ex signis maxime probabilibus, *L. V. c. XII. Thomaf.* expositionem voluntatis alienæ dubiæ *Jurispr. Div. L. II. c. XII.*

TH. IV.

Dico collectionem mentis. Nam scire leges non est verba earum tenere, sed vim ac potestatem. *l. 17. ff. LL.* & in omni dispositione mens & voluntas disponentis primum locum occupat, *arg. l. 19. pr. ff. de cond. & demonstr.*

TH. V.

Mensea vel superioris est vel paris. Hinc interpretationem in eam, quæ est legum, &, quæ est pactorum, dividere posses. *Thom. li. c. 3 p. 4.* Mentem præsuppono dubiam. Quod enim per se tote meridiano clarius est, id frustra soli quærendum datur: Ita tamen dubiam, ut adhibitis bonæ interpretationis Regulis explicari adhuc possit. Si enim, quod est in proverbio, qui non vult intelligi, non debet legi, multo minus, qui non vult intelligi, debet explicari.

TH. VI.

Quenam sint ea signa, ex quibus colligitur mens aliorum, infra videbimus. Interpretes autem secundum communem opinionem constituunt Doctores, usus, & Superiores.

TH. VII.

Prior interpretationis species doctrinalis dicitur, & rem vel declarat, vel extendit, vel restringit. Scilicet in legibus vel idem dictum est, quod sensit legislator, tunc obtinet interpretatio declarativa, quæ explicat verba, prout jacent, vel legislator ex parte saltem voluntatem suam declaravit, tunc opus interpretatione extensivâ, quæ verba ad alios casus eâ sub parte comprehensos extendit, vel legislator tandem plura dixit, quam sensit, tunc adhibenda interpretatio restrictiva, quæ casus in eâ lege non comprehensos removeret & excludit.

TH. IIX.

De singulis plura. Prior sequentem inculcat Regulam: Si nulla adsit sufficiens conjectura, quæ ducat aliò, verba intelligenda sunt in proprio suo & famoso significato, quem imposuit ipsis & proprietatis grammatica, & popularis usus.

TH. IX.

Proprietas grammatica requirit cognitionem illius lingvæ, in quâ leges sunt conscriptæ, si nimirum verbis absolvantur vulgaribus, & ad grammatices studium pertinentibus. Nescio autem, an huc referri mereantur obscuritates ex inartificialibus literarum ductibus ortæ, vel ex abbreviaturis provenientes, quas simplorum captiones & compendiosa ænigmata vocat Imperator Justinianus *l. i. §. 13. C. de Veter. Jur. enucl.* vel typographica quoque sphalmata, quorum egregium forte specimen exhibet *l. i. §. 1. de pignorat. actione.* Superioris enim verba hic sunt interpretanda, non scribarum aut typographorum vitia emendanda. Accedit & hoc, quod non tam de externâ literarum formâ, quam de interno verborum sensu solliciti sumus.

TH. X.

Popularis autem usus requiritur, ut sciam, qualem proprietatem vocabulis imposuerit consuetudo, ad quam omnino recurrendum est, quoties dubium movet sensus proprius & improprius, usitatus & inusitatus &c. Et ingenuè quidem fateor, in explicandis legibus publicis, prudentiam publi-

publicam, in præceptis vero privatorum utilitatem concernentibus prudentiam æconomicam omnem lexicorum utilitatem longó post se intervalló relinquere. *Thom. l. c. pos. 83.*

TH. XI.

Hoc imprimis notandum est, verba artificialia secundum definitionem prudentum explicari. Adeoque, si e. g. in legibus mentio facta sit exercitus, non cohors vel unica tantum ala subintelligenda est, sed magnus militum numerus, quoniam eum exercitui præesse dicimus, qui legionem vel legiones cum suis auxilijs ab Imperatore commissas administrat. *l. 2. §. 1. ff. de bis qui notant. infam.*

TH. XII.

Sic popularis usus etiam obtinet in explicandis ambiguis, quæ naturam æquivocationum induunt, vel ex nimia brevitate e. g. cum commodum erit, dotis filix meæ tibi erunt aurei centum, *l. 125. ff. de V. S.* quod enim factum est, cum in obscuro sit, ex affectione cujusque capit interpretationem, *l. 168. §. 1. de R. J.* vel ex superfluis verbis, quem in modum legatâ suppellectili species ex abundantia enumerantur. *l. 9. pr. de supell. legat.*

TH. XIII.

Mens autem legislatoris non potest non inno-

B

tescere

rescere in obvenientibus ejusmodi æquivocationibus, si sequentes observare velis regulas : I. Antecedentia & consequentia probè sunt attendenda. Incivile enim est nisi totâ lege perspectâ, unâ ejus particulâ propositâ judicare, vel respondere, quod non tantum *l. 24. ff. de LL.* sed experienciâ etiam probatur, quæ in verbis extra contextum & in contextu consideratis non exiguam semper demonstrat differentiam.

TH. XIV.

II. Alia loca, quæ nonnullam habent cum æquivocationibus nostris affinitatem, sunt conferenda, e.g. stipulatus cum Sejo Titius est, ut certo loco se sistat, vel pecuniæ summam solvat. Dies in stipulatione per errorem est omissus. Quæritur an stipulatio sit nulla? Ita quidem videtur, ad similitudinem stipulationis, quæ fit in re fungibili non adjecto numero, mensurâ, & pondere. At valet adhuc & subsistit, si ex tractatu prius habito appareat, quod Calendis Martij vel alio certô die Sejus se sistere debeat. *l. 64. § l. 115. ff. de V. O.* Cum enim in dubio voluntas credatur sibi fuisse consentiens, igitur ubi quis uno in loco clarè mentem suam circa rem quampiam expressit, alio quoque loco ac tempore

tempore sibi constare præsumitur, nisi expresse mutatio appareat. *Puf. L. V. c. XII. §. 9.*

TH. XV.

III. In contradictorijs lex legi cedat. Non prolixius hic ero in decidendâ illâ quæstione, an dentur antimoniz, nec in id inquiram, an satius sit cum *Wissenbachio* medelam quærere contradictionibus in jure nostro obvenientibus, vel cum *Strauchio* ad evitandas antinomias quibuscunque potius distinctionibus pugnam dirimere: Id saltem credo, multis in locis esse contradictionem apparentem, quæ tamen verba accuratè inspicientibus talis non videtur. Probatur hoc *l. 25. ff. de Publican. & Vectigal.* Lex enim erat, nequis præter redemptorem post Idus Martij cotem ex Insulâ Cretâ fodito, neque eximito, neque avellito. Videbatur huic legi contradicere permissio post ejus publicationem nonnulli data, qui post Idus Martias cotem exportabat. Contradictionem autem non veram esse, sed saltem apparentem, nullo planè negotio quilibet animadvertit, qui in promissione non saltem verba interpretatur, sed circumstantias etiam addit, si nimirum navis cotibus onusta ante Idus Martij ex portu cretæ sit profecta, vento vero minus secundo in portum iterum relata.

Positō autem, dari contradictiones juris, dan-
 tur quoque remedia, quibus adhibitis judicari faci-
 le potest, quænam ex duabus legibus sibi contra-
 dicentibus alteri sit præferenda. Illorum præcipua
 hæc sunt. 1. Lex posterior derogat priori, *L. 4. C. de
 Constit. Princ.* Cave tamen, axioma hoc quod in
 explicationibus ultimarum voluntatum *L. 27. C. de
 Testam.* & in constitutionibus superiorum locum
 habet, pactis indistinctè applices, ubi priora ut plu-
 rimum derogant posterioribus. 2. Permissio cedit
 ei, quod vetatur. 4. Quod faciendum est certo
 tempore, præfertur ei, quod fieri potest quovis tem-
 pore. 5. Obligatio imperfecta cedit perfectæ, 6.
 Obligatio duplex vincit simplicem &c.

TH. XVII.

Hæc de interpretatione declarativâ dixisse suffi-
 ciat. Seqvuntur nunc extensiva & restrictiva. Pri-
 usquam vero de illis agam seorsim in genere pro-
 ferendæ sunt nonnullæ regulæ, quæ ad utramque
 pertinere videntur.

TH. XIX.

I. In extensivâ & restrictivâ interpretatione
 non tam an verba, quam ad rationem & mentem
 legis respicimus. II. Talia sunt subjecta, qualia esse
 per-

permittuntur à suis prædicatis, & talia sunt prædicata, qualia esse permittuntur à suis subjectis. Regulam hanc Logicis admodum familiarem sequentibus illustrabo exemplis. Jure antiquo lex prohibebat, ne Patronus impediret vel juramentò adigeret libertum vel libertam, ne nubrent. Impediebat Cæsar Sejum libertum suum castratum. Quæritur, an eâ de causâ puniendus fuerit Patronus? Respondetur negando, quoniam tale non erat hoc subjectum, ut admiserit prædicatum. *v. l. 6. §. 2. ff. de Jure Patron.* Sic, si de Rege Sveciæ dicatur, quod in comitijs Imperij publicis sua quoque ferat Infragia, & de Rege Hispaniæ, quod fuerit Vasallus Imperij, facilis est interpretatio, priori competere hoc prædicatum, quatenus est Ducatus Pomeaniæ Possessor, posteriori autem, quatenus Ducatum Mediolanensem possedit. In re feudali autem quoties heredum fit mentio, masculos saltem heredes subintelligi, *v. Struv. in Synonym. Jur. Feud. & Zigler. de Jure Maj. l. 1. c. 6.* ubi & præjudicium.

TH. XIX.

Ast occurrere interdum solet ejusmodi prædicatum quod pari ratione subjecto tribuitur plus simplici, adeoque ingentem interpretibus parit molestiam. Sic mortuo 1657. Ferdinando III, lis orta

inter duos Serenissimos Electores, Bavarum scilicet & Palatinum, cui competat vacante Imperatoriâ sede jus Vicariatus, Bavarus enim cum ipsi per dispositos curiores nunciatum esset de obitu Cæsaris, confestim quæquæ versum literas dimisit, susceptionem vicariatus indicantes, ad quas plerique statuum gratulabundi responderunt, priusquam Palatino de morte Imperatoris aliquid innotesceret. Hic vero intelligens tandem, jus, quod unâ cum Saxonix Electore sibi tribuebat, violari, ipse quoque Edictum de vicariatu suo Anno 1657. die 12. Maji emisit, in quo valde conqueritur, quod Bavarus vicarium in tractu Rheni, Sveviæ, & Franconiæ, ubi olim jus Franconicum viguit, sibi præter jus & fas arrogarit. Ut autem taceam progressum illustri hujus disceptionis satis amplum & acerbum, à quo parum abfuit, quin belli intestini causam præbuerit ac originem, hoc saltem, quod ad scopum nostrum facit, addam, omnem controversiam ortam fuisse ex interpretatione aureæ Bullæ, & illius imprimis loci, ubi dicitur: Palatinum esse debere Regni vicarium, **von des Chursfürstenthums und Pfalzgraffschafft wegen.** Quoniam enim Palatinatus ab Electoratu in Pace Osnabrugensi erat divisus, quærebatur nunc, an

Vica-

Vicariatus olim ratione Palatinatus, vel Electoratus competierit. Priori qui subscribit, Palatini iura tuetur, quoniam in inferiorem Palatinatum cum omnibus juribus & pertinentijs erat restitutus: Posteriolem vero sententiam qui sequitur, Bavari defensorelem agit, utpote in quem flagrante tricennali bello Electoratus Palatino aliàs competens, erat translatus. *vide prolixius eà de re differentem Philipp. And. Burgoldensem in Discurs. suis P. 1. D. xxvi. p. 453.*

TH. XX.

Licet autem non adeò difficilis esset dicti exempli ad regulas applicatio, quod Vicariatus accessori-um esse potest & Palatinatus & Electoratus, adeoq; ejusmodi prædicatum, quod admittitur à duplici subjecto, non tamen expectanda hic foret illius decisio: cum negotia publica scholarum subtilitates transcendant, & totiùs Imperij non vero privati sit publicas leges interpretari. In similibus vero exemplis cum hac Regulâ aliæ quoque forent conferendæ, illa imprimis, quæ supra §. 9. fuit suppeditata. In interpretatione enim grammaticâ non saltem videndum est, quid scriptum sit, sed in quâ lingvâ prisum scriptum sit.

TH. XXI.

III. Favorabilia sunt extendenda, odiosa restringenda, mixta verò latissimè secundum totam proprietatem usus popularis explicanda. Dicis: atqui hujus regulæ vel nullus, vel exiguus certè futurus est usus, quamdiu ea manet negotiorum humanorum conditio, ut nullum ferè deprehendatur, in quo non favor & odium simul occurrant; cùm hi termini non rei ipsius essentiam, sed relationem ad utilitatem vel damnum, quod homines inde sentiunt, exprimant, & verò ubiqve quod uni damnosum est, alteri utilitatem affert. Sic, quando heres ex testamento solvere jubetur legata, ad favorabilia referri posset hic actus ratione legatarij; nihil tamen obstat, quo minus odiosis etiam illum ipsum annumeres ex parte heredis. *Thom. l. c. p. 169.*

Respondeo: Favorabilia & odiosa considerantur, vel quatenus coherent legibus civilibus, vel quatenus extra illas subsistunt. Non disputabo hîc, an favorabilium in abstracto positorum accurata dari possit differentia: Hoc tamen certissimum est, in legibus nostris maximam partem definiri, quid favorabilibus, quid odiosis sit annumerandum. Sic e.g. caulæ libertatis, pupillorum, dotis, &c. ad

ad favorem; poenarum vero ad odium pertinere, quis est, qui nescit, *vid. Jac. Gothofredi ad l. 155. de R. J. cap. cum tu fili proposita. 10. X. de testibus & attestat. ibique glossam.* Præter hæc notari quoque meretur, quod ex Quintiliano Pufend. adducit *l. c. §. 12.* Incommoda vitantis meliorem esse, (adeoque ad favorabilia quoque spectare) causam quam commoda petentis, *addatur l. 3. §. 8 ff. de vi & vi armata.* Sic illorum e. g. quæ ad pacem faciunt, major favor, quam quæ ad bellum, & belli defensionem, quam offensionem.

TH. XXIII.

IV. Facilius dantur rationes, quæ svadent, interpretationem coarctari, quam extendi. Unius nimirum rei plures esse possunt causæ. Effectus interdum impediri potest, illarum unicâ deficiente, non vero produci, nisi conveniant omnes. Pari modo sana quoque svadet ratio, nullam legem actionibus nostris applicandam esse, nisi omnes simul in illis concurrant causæ.

TH. XXIV.

Ubi eadem verò ratio, ibi eadem & est legis dispositio. Sic Lege Aquil. non tenebatur ex responso Celsi, qui causam mortis dederat, sed actione saltem in factum. At, si quis de ponte aliquem præcipit,

pitat, qui non ictu perit, sed continuo submergitur, tenetur tamen Lege Aquil. l. 7. §. 7. b. t. Simile exemplum suppeditat l. 33. §. 1. ad L. Jul. de adult. cōercend.

TH. XXV.

Et opus omnino est ejusmodi legis extensione, quoniam expressè l. 29. ff. de LL. prohibet, nequid in fraudem legis fiat, quæ tamen fraus multifariam esset expectanda, si semper fieri liceret, quod lex fieri noluit, fieri tamen non vetuit, l. 30. ff. b. t. Fraudis autem licet innumeræ sint pro diversitate circumstantiarum species, quatuor tamen vulgò à Doctoribus annotari solent.

TH. XXVI.

I. Commutantur res. Prohibetur Senatusconsulto Macedon. ne quis filiofamilias mutuuum det. Jam, qui vendendo, locando, alioquæ quocunquæ contractu efficere vellet, ut ex re non fungibili postmodum pecuniam acquirat, res commutandando fraudem committeret. l. 3. §. 3. ff. ad SCt. Maced. l. 7. §. 3. ff. b. t. II. Commutantur personæ. Memorabile exemplum Livius refert, lib. 2. c. 7. Cum enim aliquando fænore laboraret civitas, multisquæ legibus constricta esset avaritia, via fraudis inrita erat, ut in socios, qui non tenerentur ijs legibus,

bus, nomina transcriberent. III. Commutantur contractus. Donationes inter virum & uxorem sunt prohibita, hinc quoque prohibetur simulata venditio *l. 5. §. 5. de donat. int. vir. & uxor.* IV. commutatur contrahendi modus, cujus exemplum ostendit *l. 8. §. 14. de SCt. Vellej. add. l. 54. ff. de A. & O.*

TH. XXVII.

Extensiva interpretatio ea quoque de causâ locam invenit, ne effectus fiat nullus. Innuit hoc *l. ff. 12. de LL.* ubi dicitur: In ambigua voce legis eam potissimum accipiendam esse significationem, quæ vitio caret, h. e. quæ ad producendum effectum est commodissima. Hinc dubium non est, quin admodum obscurè dubitaverit nonnullus ædium conductor, an locatis cameris scalæ simul fuerint locatæ, quibus solis patebat ad eas cameras introitus.

TH. XXVIII.

Jam, quemadmodum extensio fit ubi mens legislatoris prolixior est verbis: Ita ubi plura dixit, quam lenit legislator, adhibetur interpretatio restrictiva, in qua hæc præ reliquis dominatur Regula: Cessante ratione cessat effectus. Quod tamen cum grano salis accipiendum est, ne confundamus cum ratione legis ejusdem mentem. Hæc enim

etiam nihil aliud est quam genuina legis sententia, ratio autem fundamentum, quod movit legislatorem, & subsidium, cujus beneficio legem postmodum recte assequi possumus. Notandum porro est, maximum hujus Regulæ tunc esse valorem, si ratio legis sit unica, vel ex pluribus deficiat primaria, ut in donationibus propter nuptias, quæ revocari possunt nuptiis non secutis, licet aliàs in donationibus inter vivos ratio non attendatur, nisi expresse dictum fuerit, quod ea cessante donatio etiam esse debeat nulla.

TH. XXVII.

Hoc quoque notari meretur, non sufficere, rationem legis cessare quoad actum, d. insimul quoque requiri, ut cesset quoad potentiam. Si v. c. lex sit: ne quis noctu cum facibus per plateas ambulet, exculatio locum vix inveniet, si quis contra hanc legem peccans postmodum dicat, se ita circumspectè facibus uti, ut damnum ex iis provenire non possit. Licet enim allegatus casus rationem interdicti non includat quoad actum, bene tamen illum comprehendit quoad potentiam, quoniam scilicet impossibile non est ut adhibitis omnibus curarum modis damnum tamen exinde sentiat civitas. *confer. Puf. l. c. §. 20.*

TH. XXX.

Scire nunc vis, quando restrictiva ejusmodi inter-

interpretatio sit adhibenda? Respondet Grotius & qui
eum in accuratissima hâc interpretationis doctrinâ
sequuntur, duobus hoc fieri modis: 1. Si deficiat
voluntas originaria, 2. Si casus legi substituendus
cum voluntate constituentis pugnet.

TH. XXXI.

Intelliges autem defectum & pugnam cum le-
ge vel pacto r. Ex absurdo, quod alioquin sequere-
tur. Hinc in generali sermone semper excipitur
persona loquentis. *Pufend. l. c.* Qvò observatô, non
adeò difficilis erit notabilis illius disceptionis inter
Magistrum quendam & discipulum ortæ decisio,
cujus mentionem facit Gellius *l. V. c. 10.* Inter hos
enim conventum fuerat, ut Magistro merces non
debeatur, quousque discipulus causam non obti-
nerit. Finito labore cum pretium posceret Ma-
gister, dare istud reculans discipulus per dilemma
quasi respondebat: Aut Judex me absolvet, tunc
ipse jure nihil debeo, aut me condemnabit ad præ-
standum promissum, tunc exceptione pacti tutus
ero. Propriam enim præsumitur magister exce-
pisse personam.

TH. XXXII.

H. Videndum est, ne nimia verborum extensione
lædatur æquitas. *l. 14. ff. s. 13. de relig. & sumt. fun.* Æqui-
tatem enim ante oculos habere debet judex *l. 4. ff. de
eo, quod certo loco peti oport.* Æquitatem autem qui cum
Ari-

C 3

Aristotele dicit correctionem ejus, in quo lex ob universalitatem deficit, is meo quidem judicio non errat. Nam quia in legibus infiniti, qui postmodum occurrunt, casus prævideri nequeunt, neque si prævideri possent, illorum definitionem permetteret infinitus ferè numerus, ideo illi, ad quos spectat legum ad casus applicatio, meritò sibi tribuunt aliquam libertatem, per quam possint à lege eximere & excipere illos casus peculiaribus circumstantiis vestitos, quos excepturus ipse, si præsens adesse posset, fuerat legislator. *v. l. 3. 4. 5. 10. 11. ff. LL.*

TH. XXXIIII.

Cautè tamen hic procedendum est, ne quis putet, iudices vel alios de jure respondentes sub æquitatis specie in hanc, vel illam sententiam detorquere quamlibet legem posse. Interdum enim æquitas saltem præfertur rigori, interdum rigor prævalet æquitati. Prius observatur in casibus nondum decisis, & in circumstantiis, quæ non sunt similes illis de quibus lex loquitur. Verbo; ubi applicatio, si juxta verba legis ad casum obvenientem fieri deberet, vel divino vel naturali juri esset contradictura. Hinc semper quoque ex jure vel divino, vel naturali, vel civili petendum esse, quod legi adhibetur, temperamentum, dubiò caret. Fallor, an eà de causâ nonnullis æquitas dividatur in divinam, naturalem, & civilem. *Zigler, l. 50*

TH. XXXIV.

His autem præsuppositis, facilè nunc apparet, quando rigor juris sit retinendus. Non ille quidem, qui ex odiosâ verborum subtilitate nascitur, & summum jus summam interdum facit injuriam *v. Menoch. de recuperand. Possess. remed. l. 21.* quando scilicet verba legis, prout jacent, applicantur factis, susque deque habitis circumstantiis: Sed ille, qui fluit ex ipsa litera sine ullâ illius tortura *v. Tirac. quell.*

quell. ad l. 8. C. de revoc. donat. Quod enim legem generaliter loquentem ex defectu rationis idoneam, quoniam verba clara sunt ac perspicua, restringere non liceat, Ulpianus docet l. 12. ff. qui & à quibus manuum dicens: quod quidem perquam durum est, sed lex tamen ita scripta est.

TH. XXXV.

Corrigitur tamen ea legum durities duplici modo: Primo ipsi succurrit usus iudicati vel consuetudo, quæ optima legum interpretatio, quam usualem appellare solent *Dd. arg. l. 2. §. 2. ff. de O. J.* Et quoniam observantia subsequuta legem interpretatur anteriorem, id factum est, ut usualis interpretatio observantia nomine communiter veniat. Ad quam constituendam requiruntur 1. actus, qui semper & continuo fuerunt uniformes. Difformes enim non faciunt consuetudinem, sed tunc recurrendum est ad litteram scriptam. *Berlich. decis. 74. n. 2. 2.* Plures & conformes sententia in eodem litis genere. 3. Idem locus, in quo plures actus pluresque sententia consuetudinem formare possunt.

TH. XXXVI.

Secundo quoque legum durities auctoritate Principum corrigitur, quæ producit interpretationem authenticam. Regalibus illam annumerari, nemo, ut credo dubitat *l. 1. c. de LL.* qui enim legem potest dare, multo magis legem potest interpretari. Hinc quoque à legislatoria principis potestate interpretatio semper est expetenda, si aliunde in dubio ea haberi nequeat. Dico in dubio; Ubi enim satis de voluntate Legislatoris constat, quid opus, ut illa requiratur. Et inique agit, qui, cum de sententia certus sit, verba captat, & aliorum inflectit.

TH. XXXVII.

Dicis: atqui interpretatio authentica proprie loquendo non

§ 24. §

non est interpretatio, sed nova lex. Respondeo: *ab exemplo ad Regulam* non semper valet consequentia. Fieri interdum solet, ut constitutum quoddam à majoribus relictum superioris decreto novæ legis naturam induat, & tunc omnino interpretationem hanc authenticam majori veritatis specie novam legem dices. Si autem quod sæpius accidit, princeps edicta vel à se, vel ab Antecessoribus publicata, rogantibus subditis explicet, & ut ait Imperator Constantinus *l. c.* inter æquitatem jusque interpretationem suam interponat, quis novam tunc legem constitui asseret?

TH. XXXIX.

Jam si scire velis, quando judex æquitatis rationem stricto juri propriâ autoritate præferre, & quâdo Principis interpretationem adhibere debeat, consule Paulum *l. 85 ff. §. 2. de R. J.* & distingue cum Jacobo Gothofrido inter æquitatem intrinsicam & extrinsecam. Intrinsicam est, quæ in oculos incurrens legibusq; aliis adjuncta Regulam juris stricti ejusq; rigore temperat & inflectit, quæ ipsi juri cognata est. Et hujus æquitatis rationem judex in suis decretis habere potest, imò debet. Extrinsicam verò æquitas est, quæ jam obversa fronte cum jure committitur, quia videlicet jus olim æquabile æquumque visum hodiè æquum esse desit, vel potius judex desuisse putat. Et hanc sane æquitatis rationem sibi Principes reservârunt, sui que juris fecerunt *l. 1. C. de LL.*

TH. XXXIX.

Quæritur postremo, cum interpretatio authentica generalis sit ac perpetua, & ad omnes porrigatur, quos lex ipsa habet subjectos, an judicis quoque interpretatio extra partes litigantes aliquem obligare possit? & responderetur negando. Judex enim non alijs interpretatione suâ præjudicat, quam quibus judex datus est. *l. 63 ff. de R. J.* nec facit, ut alii judices eum sequi in judicio teneantur, cum non exemplis, sed legibus sit judicandum. *l. 13. C. de sent. & int.*

S, D, G.

ULB Halle
001 608 150

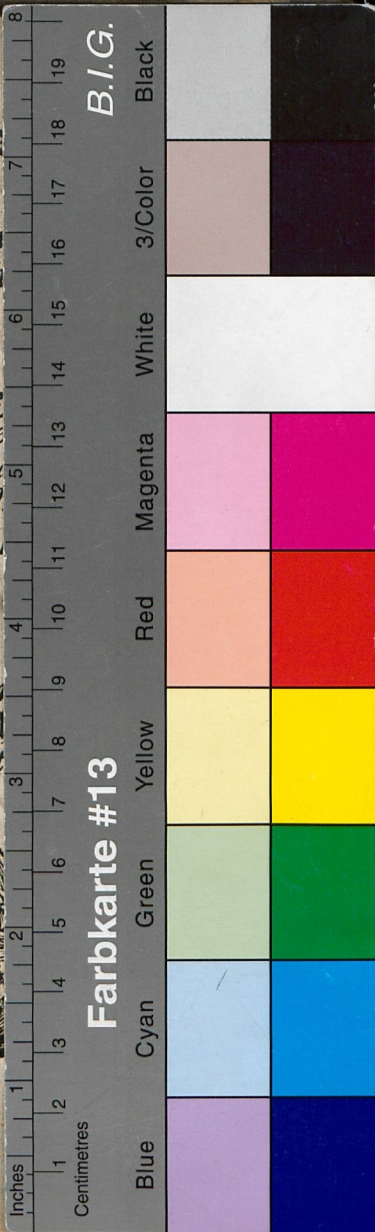
3

56.

V.17

1702/2

18 60

Q. D. B. V.

DISPUTATIO INAUGURALIS JURIDICA,

DE EO,
QVOD OBSER-
VANDUM EST CIRCA
INTERPRETATIONEM
LEGVM,

S. 36

QVAM

PERMITTENTE

MAGNIFICO JCTORVM ORDINE

IN ACADEMIA ERFFORDIENSI

PRO

LICENTIA

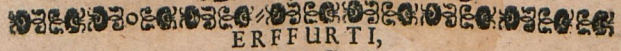
SUMMOS IN UTROQVE JURE HONORES
IMPETRANDI,

Ad d. 14. Martij, 1702.

Publicæ submittit

Eruditorum Censuræ

M. Gottfrid Lange.

ERFFURTI,

Excudebat JOH. HENR. GROSCH/ Acad. Typogr.

h

J. O. Myly